

Investigating the situation of child-friendly city and its relationship with quality, safety and security indicators of needed children's uses in Jahrom city

Abhari, N^a, Shamsadini, A^{b,1}, Ezatpanah, B^c

^a PhD Student in Geography and Urban Planning, Marand Branch, Islamic Azad University, Marand, Iran.

^b Assistant Professor Department of Geography and Urban Planning, Marvdasht Branch, Islamic Azad University, Marvdasht, Iran.

^c Assistant Professor Department of Geography and Urban Planning, Marand Branch, Islamic Azad University, Marand, Iran.

Research Article

ABSTRACT

Objective: Existence of indicators of child-friendly city in urban space is one of the key indicators of sustainable urban development, its level and status indicate the degree of attention of policy makers, and urban affairs trustee to needs and wants of different segments of society, especially children as the future human capital of cities. Aim of this study is to investigate the situation of child-friendly cities, identify challenges and ways to improve it, as well as to investigate and analyze its relationship with quality, safety and security of required child-friendly uses in Jahrom.

Methods: Present applied research has done using a combination of descriptive-analytical, correlational and causal methods. Statistical population of this study consists children aged 6 to 12 years living in Jahrom and sample of 372 persons has estimated using sample size estimation. Main research tool for collecting the required data is a researcher-made questionnaire and validity and reliability has confirmed by observing principles of field research methods.

Results: Findings of study revealed that the situation of child-friendly cities with an average of 2.1 is significantly lower than the average level. Results of correlation between two variables of quality and safety and security of the uses required by children in the child-friendly city showed that calculated correlation with the values of 0.665 and 0.535 is significant and positive. Results of multivariate regression revealed that in the fitted model, 59.9% of the child-friendly city variance has explained by independent variables. Standardized regression coefficient of safety and security indicators and quality of required uses by children with values of 0.571 and 0.421 respectively were statistically significant.

Conclusion: Results of this study revealed that the lack and weakness of quantity and quality of educational, sportive, recreational, health and security spaces required by children as well as lack of attention to opinions and demands of children in designing different spaces needed by them, hinders the realization of a child-friendly city in the study area. Therefore, it is necessary to solve these issues and problems by taking the necessary thoughts, because children are the main future assets of cities and it is necessary to meet their needs and wants as considerable.

Keywords: urban sustainability Development, children, child-friendly city, Jahrom.

Received: May 31, 2020 Reviewed: August 31, 2020 Accepted: October 28, 2020 Published Online: March 21, 2021

Citation: Abhari, N., Shamsadini, A., Ezatpanah, B (2021). *Investigating the situation of child-friendly city and its relationship with quality, safety and security indicators of needed children's uses in Jahrom city*. Journal of Urban Social Geography, 8(1), 153-172. (In Persian)

DOI: [10.22103/JUSG.2021.2037](https://doi.org/10.22103/JUSG.2021.2037)

¹ Corresponding author at: Marvdasht Branch, Islamic Azad University, Marvdasht, Iran, P.C: 1311973711. E-mail address: Ali.shamsoddini@yahoo.com (Shamsadini, A.).

بررسی وضعیت شهر دوستدار کودک و ارتباط آن با شاخص‌های کیفیت، ایمنی و امنیت کاربری‌های مورد نیاز کودکان در شهر جهرم

نیکو ابهری^a، علی شمس‌الدینی^b، بختیار عزت‌پناه^c

^a دانشجوی دکتری جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری، واحد مرند، دانشگاه آزاد اسلامی، مرند، ایران.

^b استادیار گروه جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری، واحد مرودشت، دانشگاه آزاد اسلامی، مرودشت، ایران.

^c استادیار گروه جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری، واحد مرند، دانشگاه آزاد اسلامی، مرند، ایران.

مقاله پژوهشی

چکیده

تبیین موضوع: بر خورداری فضاهای شهری از شاخص‌های و مؤلفه‌های شهر دوستدار کودک، یکی از شاخص‌های کلیدی توسعه پایدار شهری است و سطح و وضعیت آن نشانگر میزان توجه سیاست‌گذاران و متولیان امور شهری به علایق، نیازها و خواسته‌های قشرهای مختلف جامعه به‌ویژه کودکان، به عنوان سرمایه انسانی آینده شهرها است. هدف مقاله حاضر بررسی وضعیت شهر دوستدار کودک، شناسایی چالش‌ها و راهکارهای بهبود آن و همچنین بررسی و تحلیل ارتباط آن با شاخص‌های کیفیت، ایمنی و امنیت کاربری‌های مورد نیاز کودکان در شهر جهرم است.

روش: پژوهش کاربردی حاضر با استفاده از ترکیبی از روش‌های توصیفی - تحلیلی، همبستگی و علی انجام شده است. جامعه آماری پژوهش را کودکان دارای سن ۶ تا ۱۲ سال ساکن در شهر جهرم تشکیل می‌دهد که با استفاده از روش‌های برآورد حجم نمونه ۳۷۲ نفر از آن‌ها به عنوان نمونه برآورد گردید. ابزار اصلی پژوهش جهت گردآوری داده‌های مورد نیاز، پرسشنامه محقق‌ساخته است که روایی و پایایی آن با رعایت اصول روش‌های تحقیق میدانی تأیید شده است.

یافته‌ها: یافته‌های پژوهش نشان می‌دهد وضعیت شهر دوستدار کودک با میانگین ۲/۱، به صورت معناداری پایین‌تر از سطح متوسط قرار دارد. نتایج بررسی همبستگی دو متغیر کیفیت و ایمنی و امنیت کاربری‌های مورد نیاز کودکان با شهر دوستدار کودک نشان داد میزان همبستگی محاسبه شده با مقدار ۰/۶۶۵ و ۰/۵۳۵، به لحاظ آماری معنادار بوده و از نوع مثبت می‌باشد. نتایج رگرسیون چند متغیره نشان داد در مدل برازش شده، ۵۹/۹ درصد از واریانس شهر دوستدار کودک به واسطه متغیرهای مستقل تبیین شده است. میزان ضریب رگرسیونی استاندارد شده شاخص‌های ایمنی و امنیت و کیفیت کاربری مورد نیاز کودکان به ترتیب با میزان ۰/۵۷۱ و ۰/۴۲۱، به لحاظ آماری معنادار بوده است.

نتایج: نتایج پژوهش نشان داد کمبود و ضعف کمی و کیفی فضاهای آموزشی، ورزشی، تفریحی، بهداشتی و امنیتی مورد نیاز کودکان و همچنین عدم توجه به نظرات و خواسته‌های کودکان در طراحی فضاهای مختلف مورد نیاز آن‌ها، مانع تحقق‌پذیری شهر دوستدار کودک در محدوده مطالعاتی هستند و لازم است این مسائل و مشکلات با اتخاذ تدابیر لازم تا حد قابل توجهی مرتفع شوند، چراکه کودکان سرمایه‌های اصلی آینده شهرها هستند و لازم است نیازها و خواسته‌های آن‌ها تا حد قابل توجهی برآورده شود.

کلیدواژه‌ها: توسعه پایداری شهری، کودکان، شهر دوستدار کودک، جهرم.

انتشار آنلاین: ۱۴۰۰/۰۱/۰۱

پذیرش: ۱۳۹۹/۰۸/۰۷

بازنگری: ۱۳۹۹/۰۶/۱۰

دریافت: ۱۳۹۹/۰۳/۱۱

استناد: ابهری، نیکو؛ شمس‌الدینی، علی؛ عزت‌پناه، بختیار (۱۴۰۰). *بررسی وضعیت شهر دوستدار کودک و ارتباط آن با شاخص‌های کیفیت، ایمنی و امنیت کاربری‌های مورد نیاز کودکان در شهر جهرم*. دوفصلنامه جغرافیای شهری، ۸ (۱)، ۱۷۲-۱۵۳.

DOI: [10.22103/JUSG.2021.2037](https://doi.org/10.22103/JUSG.2021.2037)

^۱ نویسنده مسئول: واحد مرودشت، دانشگاه آزاد اسلامی، مرودشت، ایران، کد پستی: ۱۳۱۱۹۷۳۷۱۱ رایانامه: Ali.shamsoddini@yahoo.com (علی شمس‌الدینی).

مقدمه

بنابر آمارهای رسمی در سایت سازمان ملل (دپارتمان امور اقتصادی و اجتماعی) حدود یک پنجم جمعیت جهان (۲۰ درصد جمعیت) را گروه کودکان تشکیل می‌دهند (عبدالله‌زاده و همکاران، ۱۳۹۷: ۱۴-۱۳). کودکان نسل پایه و اساس یک جامعه هستند و به علت انعطاف‌پذیری و آسیب‌پذیری بیشتر نسبت به سایر قشرها و گروه‌های اجتماعی و سنی نیاز به مراقبت و حمایت بیشتری دارند. در چند دهه اخیر شهرهای ایران با پیروی از روند شهرنشینی شتابان و الگوی شهرسازی تقلیدی، آمرانه و صرفاً کالبدی دچار افت کیفیت زندگی شده و در این میان کودکان به عنوان نسل فردا، توان دفاع از حقوق خود را نداشته و مورد غفلت واقع شده‌اند (پژوهان، ۱۳۹۷: ۱۶). در اثر این غفلت و کم‌توجهی بسیاری از کودکان ساکن در شهرها با تهدیدهای مختلفی نظیر خشونت، ناامنی و آلودگی روبرو می‌باشند. آنان در فضاهایی زندگی می‌کنند که به شدت توسط بزرگسالان و صرفاً برای گروه سنی خاصی سازمان یافته است؛ به طوری که اغلب نیازهای کودکان در آن نادیده گرفته می‌شود (National Institute of Urban Affairs, 2016: 1).

این در حالی است که کودکان به عنوان یک قشر از جامعه بشری و به عنوان کوچکترین شهروند، دارای حقوق شهروندی خاص خود هستند تا آن‌ها را بتوانند حمایت نماید (صابری و همکاران، ۱۳۹۶: ۱۰). طی سال ۱۹۹۶ در دومین کنفرانس سازمان ملل متحد در مورد اسکان بشر، مقوله شهرهای دوستدار کودک با هدف ایجاد شهرهای قابل سکونت و مناسب برای کودکان در سرتاسر جهان به طور رسمی به عنوان یکی از اصول اسکان اعلام شد (Chan et al, 2016: 2) که می‌توان از آن به عنوان ارجحیت دادن به ویژگی‌ها، شرایط و ارزش‌های کودکان در تصمیم‌گیری‌ها یاد کرد (UNICEF, 2009: 1). در واقع مقوله شهر دوستدار کودک یک جنبش جهانی است که از اجرایی شدن حقوق کودکان در سطح شهرها و جوامع حمایت می‌کند (UNICEF & Child Watch, 2011: 7) و در واقع شهر مناسب برای کودکان، شهری مناسب برای همه سنین است (Sawsan, 2017: 3). این جنبش ضامن و حافظ فرصت رشد کامل، دسترسی به منابع مورد نیاز جهت شکوفایی، محافظت و مراقبت در مقابل همه نوع سوء استفاده، استثمار و خشونت برای تمامی کودکان است. بنابراین در شهر دوستدار کودک، کودکان مورد توجه بوده و ارزشمند می‌باشند و جهت مشارکت در روند تصمیم‌گیری‌هایی که بر حیات آنان تأثیرگذار می‌باشد، تشویق می‌شوند (Arab Urban Development Institute, 2013: 5). درخواست برای ایجاد شهرهای دوستدار کودک، ریشه در شناخت این موضوع دارد که شهرها، خانه‌هایی برای افزایش حمایت از حقوق کودکان هستند. با این وجود بسیاری از شهرهایی که ایده‌آل بچه‌ها نیستند، دولت‌هایی را دارند که اقدامات اندکی در این جهت انجام می‌دهند (UNICEF, 2002: 7). ایجاد محیط‌های شهری که واقعاً از جامعه کودکان حمایت کنند، نیاز به بررسی و مطالعه دارند که گستره‌ای از موضوعات در سطوح مختلف محلی، ملی و جهانی است (کربلایی حسینی غیاثوند و سهیلی، ۱۳۹۲: ۶۱). شهرهای کشورمان نیز از قاعده فوق مستثنی نبوده و نیاز است وضعیت شهر دوستدار کودک و متغیرهای مرتبط با آن در راستای فراهم نمودن بسترهای لازم برای تحقق شهر دوستدار کودک بررسی گردد.

بر اساس نتایج آخرین سرشماری نفوس و مسکن در سال ۱۳۹۵، از جمعیت ۱۴۱۶۳۴ نفری شهر جهرم، حدود ۳۰۲۴۵ نفر دارای سن کمتر از ۱۵ سال هستند که معادل حدود ۲۱ درصد جمعیت شهر جهرم است و در این میان ۲۱۰۳۸ نفر (معادل حدود ۱۵ درصد جمعیت کل شهر جهرم) دارای سن کمتر از ۱۰ سال هستند. با توجه به تأکید سازمان‌های ملی و بین‌المللی بر رعایت حقوق کودکان و همچنین اثرگذاری مستقیم این شهروندان کوچک بر آینده شهر جهرم، بررسی وضعیت شهر دوستدار کودک و ارتباط آن با کیفیت و ایمنی و امنیت کاربری‌های مورد نیازشان و همچنین بررسی چالش‌ها و راهکارهای ارتقای سطح شهر دوستدار کودک در این شهر، ضمن روشن ساختن وضع موجود این شاخص‌ها، به بهبود روند برنامه‌ریزی‌های آتی شهر جهرم در راستای ارتقای سطح احترام به حقوق کودکان کمک شایانی

خواهد کرد. با توجه به مطالب عنوان شده سوالات اساسی پژوهش حاضر عبارت‌اند از: وضعیت رضایت کودکان از دسترسی به کاربری‌های مختلف مورد نیازشان خود (آموزشی، فرهنگی، ورزشی، تفریحی و ...) در شهر جهرم به چه صورتی است؟ وضعیت شهر دوستدار کودک، کیفیت و ایمنی و امنیت کاربری‌های مورد نیاز کودکان در شهر جهرم چگونه است؟ آیا میان کیفیت و ایمنی و امنیت کاربری‌های مورد نیاز کودکان و شهر دوستدار کودک در شهر جهرم ارتباط آماری معناداری وجود دارد؟ مهم‌ترین چالش‌ها و راهکارهای ارتقای سطح شهر دوستدار کودک در شهر جهرم کدامند؟

پیشینه نظری

بررسی‌ها نشان می‌دهد کوین لینچ^۱ با پروژه رشد در شهرها، آغازگر بحث دخالت دادن کودکان در فرآیند طراحی فضاهای شهری در دهه ۱۹۷۰ می‌باشد. وی نظریات خود را در مورد برداشت الگوهای رفتاری کودکان نسبت به فضاهای شهری مطرح کرد (Moffat, 2002: 46). به عقیده لینچ کودکان بیش از آن که در مدرسه یاد بگیرند در بیرون از مدرسه و در جامعه می‌آموزند. از نظر جین جیکوبز نیز امنیت به‌ویژه برای زنان و کودکان از حضور نگاه‌ها در خیابان منتج می‌شود. جیکوبز بر این باور است که در فضاهای شهری، مهم‌ترین علائق کودکان در ایمنی خیابان، تنوع کاربری‌ها، شادابی و سرزندگی شهر خلاصه می‌گردد که کلید اصلی رفع نگرانی‌های اساسی والدین در مورد کودکان می‌باشد (تیموری و همکاران، ۱۳۹۸: ۸۵-۸۴). لوفور نیز دو اصل و حق اساسی برای همه شهروندان قائل می‌باشد: حق تملک فضا و حق مشارکت شهری. حق مشارکت به شهروندان امکان دستیابی به تصمیماتی را می‌دهد که باعث تولید فضای شهری می‌گردد و حق تملک نیز شامل حق دسترسی، تصرف و استفاده از فضا و تولید فضای جدید منطبق با نیازهای مردم است (Lefebvre, 1996: 174).

برای رفع موانع و محدودیت‌های حضور فعال و تشریک مساعی کودکان در شکل‌گیری فضاهای زیستی خود و اجتناب از تضییع حقوق شهروندی آنان نظریه شهر دوستدار کودک در دهه‌های اخیر مطرح شده است. بر اساس این نظریه کودکان به عنوان یکی از کاربران شهری به رسمیت شناخته می‌شوند (Torres, 2009:12). مفهوم شهر دوستدار کودک به طور کل به این معنی است که دولت‌مردان چگونه این شهرها را بر اساس علایق کودکان اداره می‌کنند و نیز به شهرهایی گفته می‌شود که در آن، حقوق اساسی کودکان مثل سلامت، حمل‌ونقل، حمایت، آموزش و فرهنگ رعایت می‌شود. بر این اساس، کودکان به عنوان شهروندانی تعریف شده‌اند که حقوقی دارند و حق دارند نظراتشان را ابراز کنند. شهر دوستدار کودک تنها یک شهر خوب برای کودک نیست؛ بلکه شهری است که به وسیله کودکان ساخته می‌شود (Riggio, 2002: 46).

طبق تعریف فرهنگ فارسی معین، کودک به معنای کوچک، صغیر و فرزندى که به حد بلوغ نرسیده (پسر یا دختر) می‌باشد. در فرهنگ میراث آمریکایی نیز از کودک به عنوان شخصی که بین تولد تا دوران بلوغ قرار دارد، یاد شده است. از طرف دیگر طبق تعاریف حقوقی در جمهوری اسلامی ایران، کودک به فردی اطلاق می‌شود که به سن بلوغ شرعی نرسیده باشد. با توجه به تعاریفی که عنوان شد، این نتیجه حاصل می‌شود که منظور از کودک کسی است که به سن بلوغ نرسیده باشد و با توجه به اینکه بلوغ معمولاً در بین پسرها بین ۱۳ تا ۱۶ سالگی و در دخترها بین ۱۱ تا ۱۴ سالگی اتفاق می‌افتد، انتخاب معیار کمتر از ۱۲ سال کامل برای تعریف کودک منبای مناسبی را به دست می‌دهد (کربلایی حسینی غیاثوند و سهیلی، ۱۳۹۲: ۶۰؛ عبدالله‌زاده و همکاران، ۱۳۹۷: ۱۴-۱۳).

1. Kevin Lynch

در مجموع ویژگی‌های شهر دوستدار کودک را می‌توان در موارد زیر خلاصه کرد: کودک در تصمیمات مربوط به شهر تأثیرگذار است؛ تأثیر تصمیم‌گیری در مورد شهر و اظهار نظر خود را درباره آن؛ عقایدش را در مورد آنچه از شهر می‌خواهد بیان می‌کند؛ شرکت در خانواده، جامعه و زندگی اجتماعی شامل رویدادهای فرهنگی و اجتماعی؛ دریافت خدمات اساسی؛ مانند مراقبت‌های بهداشتی و آموزشی و پرورش و خدمات اجتماعی؛ آب سالم می‌آشامد و به فاضلاب مناسب دسترسی دارد؛ در مقابل بهره‌جویی، خشونت و آزار محافظت شده است؛ با ایمنی در خیابان‌ها و با استقلال خودش راه می‌رود؛ از فضاهای سبزی که در آن گیاه و حیوانات وجود دارد، بهره‌مند است؛ زندگی در محیط سالم و عاری از آلودگی؛ ملاقات با دوستان و بازی با آن‌ها و احساس تعلق و اتصال به اجتماع (UNICEF, 2012., Corci, 2002., Stoneham & Aitken, 2011: 3).

بررسی‌ها نشان می‌دهد برای ارزیابی و سنجش شهر دوستدار کودک از شاخص‌های متعددی استفاده شده است. از مهم‌ترین این شاخص‌ها می‌توان به ایمنی و امنیت، وجود و دسترسی مناسب به فضاهای سبز و طبیعی، وجود فضاهای باز عمومی و همگانی دارای فعالیت‌های متنوع، دسترسی به تسهیلات و خدمات اساسی (آموزشی، بهداشتی و ورزشی)، وجود حمل و نقل عمومی مناسب و به خصوص وجود مسیرهای پیاده و دوچرخه مناسب، مشارکت و ارزش‌دهی به کودکان، وجود محیط سالم و عاری از زباله‌ها و آلاینده‌ها و ایجاد و طراحی محیط‌های تفریح و سرگرمی برای کودکان (امیری و شکوهی، ۱۳۹۳؛ غفاری و همکاران، ۱۳۹۳؛ حجازی و حبیبی، ۱۳۹۴) اشاره کرد. همچنین در مطالعاتی دیگری ایمنی و امنیت، عزت‌نفس، دسترسی به تسهیلات و خدمات، وجود فضاهای سبز و عمومی برای تعاملات اجتماعی کودکان با کیفیت مناسب، امکان ابداع و خلاقیت در فضا برای کودکان، یادگیری و توسعه، مشارکت و ارزش‌دهی به کودکان، دسترسی به منابع اقتصادی، توجه به مسیرهای پیاده و دوچرخه‌سواری، مشارکت و ارزش‌دهی به کودکان، دسترسی به کتابخانه، محیط‌های سالم و بدون زباله، وجود فضاهای سرگرمی و تفریح، نبود ناهنجاری‌های اجتماعی چون افراد بی‌خانمان، نبود تاریکی (Howard, 2006., Horreli, 2007., Woolcock & Steele, 2008., Witten) افراد بی‌خانمان، نبود تاریکی (Howard, 2006., Horreli, 2007., Woolcock & Steele, 2008., Witten) اشاره کرد. همچنین در مطالعاتی دیگری (et al, 2015., Saumel et al, 2005., Yao & Xiaoyan, 2017., Saridar Masri, 2017) شاخص‌های شهر دوستدار کودک معرفی شده‌اند.

پیشینه عملی

در ارتباط با موضوع مورد مطالعه پژوهش‌های متعددی انجام گرفته است که در ادامه به نتایج چند مطالعه اشاره شده است:

کیانی و اسماعیل‌زاده کواکی (۱۳۹۱)، در پژوهشی اقدام به تحلیل و برنامه‌ریزی شهر دوستدار کودک از دیدگاه کودکان در شهر قوچان نموده‌اند. نتایج این پژوهش نشان داد قوچان گام‌های نخستین را جهت تحقق شهر دوستدار کودک طی می‌کند؛ ۶۴ درصد کودکان معتقد بودند تعداد زیادی درخت و فضای سبز و وسایل بازی مخصوص کودکان در محله خود ایجاد شود و با ارایه نظرات مختلف ضرورت توجه به مشارکت کودکان در ارتباط با موضوع طراحی و برنامه‌ریزی محیط‌های دوستدار کودک را در شهر قوچان مطرح کرده‌اند.

نتایج پژوهش امیری و شکوهی (۱۳۹۳)، با عنوان «اصول و ضوابط مطلوب شهر دوستدار کودک» نشان داد امنیت، بهداشت و سلامت، مشارکت، ایمنی، فضای سبز و پوشش گیاهی، مبلمان و اثاثیه شهری، حمل و نقل و شبکه معابر، فضاهای آموزشی، فرهنگی و تفریحی، فضاهای محله‌ای و کاربری، مهم‌ترین اصول و ضوابط مطلوب شهر دوستدار کودک در شهرها هستند که لازم است برای کودکان از وضعیت مناسبی برخوردار باشند.

نتایج پژوهش غفاری و همکاران (۱۳۹۳)، با عنوان شهر دوستدار کودک؛ ارزیابی و مقایسه چگونگی پاسخگویی به اصول شهر دوستدار کودک در بافت‌های جدید و سنتی ایران نشان داد بافت‌های سنتی در مقایسه با بافت‌های جدید، کودک‌مدارتر هستند.

حجازی و حبیبی (۱۳۹۴)، در پژوهشی اقدام به بررسی راهکارهای طراحی شهری جهت خلق فضای شهری کودک-مدار در شهر همدان نموده‌اند. نتایج این پژوهش نشان داد کودکان استفاده از هندسه پیچیده و نامنظم؛ استفاده از مبلمان مناسب کودکان از نظر اندازه، رنگ و طرح؛ ایجاد شرایط مناسب برای استفاده کودکان از پوشش گیاهی؛ کف‌سازی مناسب تمامی فصول و رنگارنگ؛ کنترل سرعت سواره در ورودی محلات و معابر؛ ایجاد فضاهای بازی و تجمع متمرکز و غیرخطی و قابل نظارت برای کودکان؛ حفظ مقیاس انسانی و پرهیز از بلندمرتبه‌سازی را به عنوان مهم‌ترین ویژگی‌های محیط مطلوب می‌دانند.

نتایج پژوهش جلیلی صدرآباد و همکاران (۱۳۹۴)، با هدف بررسی نقش نورپردازی در حضورپذیری کودکان در پارک‌های شهری که به صورت موردی در زمین بازی کودکان پارک فدک تهران انجام شده است نشان داد که نورپردازی مناسب می‌تواند باعث ارتقاء حس امنیت در کودکان و والدین آن‌ها شود و بالتبع حضور، حضورپذیری و اجتماع‌پذیری آن‌ها افزایش یابد.

صفوی مقدم و همکاران (۱۳۹۴)، در پژوهشی شهر دوستدار کودک و احساس شادی کودکان در شهر مشهد را مورد بررسی قرار داده‌اند. نتایج پژوهش نشان داد ۵۰ درصد از کودکان از فضای شهر مشهد رضایت داشته و آن را مورد پسند خود دانسته‌اند. نتایج تحلیل رگرسیون چندگانه نشان داد که ۳۶ درصد از تغییرات موجود در احساس شادی کودکان، تابع متغیرهای مستقل است. این متغیرها که به ترتیب، بیشترین تأثیرگذاری را بر احساس شادی کودکان داشته‌اند؛ عبارتند از: متغیرهای مشارکت اجتماعی کودکان، احساس تعلق به شهر مشهد، احساس امنیت و برخورداری از خدمات و امکانات شهری. در این مدل مشارکت اجتماعی کودک، احساس تعلق به شهر مشهد، احساس امنیت و برخورداری از امکانات و خدمات شهری، احساس شادی را تقویت می‌کنند.

نتایج پژوهش فلاحی و گمینی اصفهانی (۱۳۹۶)، با هدف برنامه‌ریزی و طراحی معماری فضاهای دوستدار کودک در فرآیند بازسازی پس از زلزله بم، نشان داد مشارکت کودکان و نیز افراد بومی به عنوان مربی موجب افزایش پایداری فضاهای دوستدار کودک می‌شود.

ذاکر حقیقی و حاجی‌بابایی (۱۳۹۶)، در پژوهشی اقدام به تدوین سیاست‌های ارتقای محیط‌های دوستدار کودک مبتنی بر ترجیحات محیطی کودکان در فضاهای عمومی منطقه ۶ شهرداری تهران پرداخته‌اند. نتایج پژوهش نشان‌دهنده تفاوت آشکار میان ترجیحات و خواسته‌های خردسالان در مقایسه با معیارهای متداول برای طراحی فضاهای کودکان در محدوده مطالعاتی بود.

ایمانی و همکاران (۱۳۹۶)، در مطالعه‌ای وضعیت شهر دوستدار کودک از دیدگاه کودکان را در ناحیه ۱ شهر اردبیل بررسی کرده‌اند. نتایج این پژوهش نشان داد امکانات و تسهیلات شهر برای کودکان بسیار ضعیف بوده و جز چند بازگاہ کودک و پارک‌ها و شهر بازی، فضای خاص دیگری برای کودکان در نظر گرفته نشده است و کودکان نقش چندانی در شهر ایفا نمی‌کنند و دامنه فعالیت آن‌ها به خانه و مدرسه، پارک‌ها و فضای باز محدود شده است. همچنین بیش از ۵۰ درصد کودکان امکان استفاده از محله خود به عنوان مکان بازی را ندرند و در مجموع می‌توان چنین عنوان کرد که شهر اردبیل با شهر دوستدار کودک دارای فاصله قابل ملاحظه‌ای است.

نتایج پژوهش حاجی‌زاده و همکاران (۱۳۹۶)، با هدف تحلیل روند تحقق‌پذیری شهر همیار کودک (CFC) در شهر شیراز نشان داد میانگین همه مولفه‌های تعریف شده برای شهر همیار کودک از جمله گویه‌های مشارکت کودکان،

چارچوب قانونی همیار کودک، استراتژی جامع حقوق کودک در شهر، واحد حقوق کودکان یا مکانیسم‌های هماهنگ، ارزیابی و سنجش تأثیر قوانین بر کودکان، بودجه کودکان، گزارش از وضعیت کودکان شهری، شناخت حقوق کودکان و حمایت مستقل از کودکان دارای پایین‌تر از حد متوسط بوده است و در مجموع نتایج نشان می‌دهد شهر شیراز از لحاظ اصول شهر همیار کودک در وضعیت مطلوبی قرار ندارد. همچنین نتایج پژوهش نشان داد شاخص‌های شناخت حق کودکان، واحد حقوق کودکان یا مکانیسم‌های هماهنگ، حمایت مستقل از کودکان، ارزیابی و سنجش تأثیر قوانین بر کودکان، به ترتیب مهم‌ترین و موثرترین متغیرهای پیش‌بینی کننده شهر همیار کودک در محدوده مطالعاتی هستند.

نتایج پژوهش کربلایی‌حسینی‌غیاثوند (۱۳۹۷)، با هدف بررسی ویژگی‌های منظر شهری از دیدگاه کودکان با توجه به رویکرد شهر دوستدار کودک در شهر قزوین نشان داد فرم و ریخت‌شناسی، ادراک عمومی و بصری و هویت مکان بیشترین اهمیت را برای طراحی منظر شهری از نظر کودکان داشته‌اند.

حبیبی و همکاران (۱۳۹۷)، در پژوهشی آموزه‌های مشارکت کودکان در فرایند طراحی فضای شهری دوستدار کودک در شهر سده لنجان را بررسی کرده‌اند. نتایج این پژوهش نشان داد مشارکت فعالانه کودکان در اجرای طرح شهر دوستدار کودک از اهمیت بالایی برخوردار است.

نتایج پژوهش عبدالله‌زاده و همکاران (۱۳۹۷)، نشان داد با افزایش امنیت، وضعیت بافت تاریخی به لحاظ شاخص‌های شهر دوستدار کودک افزایش می‌یابد و ایمنی و امنیت، محیط بدون خشونت و آزادی، تحرک و پویایی، از عوامل موثر بر ارتقای سطح امنیت در بافت‌های تاریخی محله بالا کفت بالا شیراز با رویکرد شهر دوستدار کودک هستند.

نتایج پژوهش امانپور و همکاران (۱۳۹۸)، با هدف بررسی نقش آرام‌سازی ترافیک در برنامه‌ریزی شهرهای دوستدار کودک و انسان‌محور در شهر زنجان نشان داد وجود معابر فرعی و محلی مسدود (بن‌بست) همراه با دوربرگردان جهت گردش وسایل نقلیه، ضمن کاهش درصد تصادفات سبب می‌شود کودکان بیشتری از فضای خیابان به عنوان زمین بازی استفاده کنند.

نتایج پژوهش تیموری و همکاران (۱۳۹۸)، با عنوان تحقق توسعه پایدار در قالب مفهوم شهر دوستدار کودک در منطقه سه شهر تبریز نشان داد وضعیت منطقه سه از لحاظ شاخص‌های شهر دوستدار کودک نامناسب است.

چترجی^۱ (۲۰۰۶)، در رساله دکتری خود تحت عنوان «دوستداری کودکان با محیط؛ کنکاشی در محیط‌های دوستدار کودک و نوجوان در شهرها» ایده شهر دوستدار کودک را مورد بررسی قرار داده است و نتایج آن نشان داده است که محیط قابل پذیرش کودکان در سطح محله و در قالب واحد همسایگی است و در کل کودکان این شهرها در شرایط بفرنجی در به سر می‌برند و نیازمند توجه نهادهای دولتی و غیردولتی برای بالا بردن کیفیت زندگی‌شان هستند.

احمد و سهیل^۲ (۲۰۰۸)، در مقاله‌ای تحت عنوان «دیدگاه‌ها و ادراکات کودکان راجع به فضای بازی، نمونه موردی شهر داکا در بنگلادش» با توجه به سن، جنس، پایگاه‌های اجتماعی و ... نظرات کودکان را مورد بررسی قرار داده‌اند و به این نتیجه رسیده‌اند که علاوه بر اینکه امکانات ارائه شده از سوی نهادهای دولتی و محلی پاسخگوی نیاز کودکان نمی‌باشد و این فضاها از نظر امنیت، پاکیزگی، تعمیر و نگهداری و نبود امکانات بازی متناسب با بچه‌ها دچار کمبودهایی هستند، تبعیض جنسیتی در شهر داکا سبب گردیده تا نیاز دختران به‌خوبی برآورده نشود و آن‌ها از گروه استفاده‌کننده از فضاهای بازی، پارک‌ها، امکانات تفریحی و ... حذف شوند.

1. Chatterjee

2. Ahmad and Sohail

هولت^۱ و همکاران (۲۰۰۹)، در مقاله‌ای با عنوان «محله جایگاهی برای فعالیت‌های فیزیکی کودکان و نوجوانان در شهر»، به بررسی فعالیت‌های فیزیکی کودکان و نوجوانان در محله و فرصت‌ها و موانع شهری پرداخته و عواملی همچون ویژگی محلّه، دخالت خانواده و برنامه‌های تحت‌نظر بزرگسالان را در فعالیت کودکان تأثیرگذار می‌دانند و در نهایت عدم ایمنی و امنیت و عوامل زیست‌محیطی را به عنوان تهدید بیان نموده و برنامه سازمان یافته‌ای را جهت تسهیل فعالیت کودکان پیشنهاد می‌دهند.

پرسی باری و توماس^۲ (۲۰۱۰)، در مقاله‌ای با عنوان «شورا، مشورت و اجتماع، تفکری دوباره در مورد فضاهای موجود برای مشارکت کودکان و جوانان» لزوم مشارکت کودکان را در منطقه عمومی بریتانیا مورد بررسی قرار می‌دهد و به این نتیجه رسید که امروزه توجه به مشارکت کودکان در سراسر بریتانیا از اهمیت خاصی برخوردار گشته در حد مطلوبی گسترش پیدا نکرده است و خیلی کم می‌توان نمونه‌هایی را پیدا کرد که افراد جوان تأثیر عمده‌ای در تصمیم‌گیری‌ها داشته باشند.

آرتز^۳ و همکاران (۲۰۱۱)، در مقاله‌ای با عنوان «سیاست فعالیت‌های چند بخشی جهت افزایش محیط‌های دوستدار کودک»، به بررسی بینش موجود در این نوع سیاست در چهار منطقه شهری هلند پرداخته و به این نتیجه رسیده‌اند که با همکاری ساختاری در میان بخش‌های مختلف سیاست و دولت می‌توان موجب تسهیل و افزایش محیط‌های دوستدار کودک گردید و نیز چالش اصلی در این نوع سیاست را کمبود وقت و منابع، ذکر می‌نمایند.

نتایج پژوهش ویتن^۴ و همکاران (۲۰۱۵)، در مقاله‌های با هدف بررسی تأثیر خیابان‌های مراکز شهری بر کودکان ساکن در این مناطق نشان داد برخورد با بی‌خانمان‌ها، تاریکی، علامت‌های صنعت جنسی و تردد در خیابان‌ها، سبب ناراحتی و اضطراب کودکان می‌شوند.

نتایج پژوهش ساموئل^۵ و همکاران (۲۰۱۵)، نیز نشان داد طراحی خیابان‌های استاندارد و قابل سکونت و سالم از نظر فضای سبز، کاهش آلودگی صوتی و هوا، بر افزایش امنیت کودکان اثرگذار است.

نتایج پژوهش وان ولیت و کارستن^۶ (۲۰۱۵) با هدف بررسی وضعیت شهرهای دوستدار کودک در دنیای در حال جهانی شدن نشان داد شهرهای دوستدار کودک تحت تأثیر فرآیند جهانی‌سازی قرار گرفته‌اند و الگوی مطلوب شهر دوستدار کودک شهری است اشتغال‌زا، کارآفرین و تولیدکننده.

گوکمن و تاشچی^۷ (۲۰۱۶)، در پژوهشی با عنوان «دید و نظرات کودکان در مورد شهر دوستدار کودک، نمونه موردی: شهر ازمیر»، نشان داده‌اند که فهم و تقاضای کودکان از یک شهر دوستدار کودک، مشابه و هم جهت با کودکان سرتاسر جهان است. همچنین با تحلیلی بر نظرات آن‌ها به عواملی بدین شرح دست یافته‌اند: زمین‌های بازی وسیع و باز در نزدیک مساکن، وجود مکان و موقعیت‌هایی جهت بیان نظرات و خواسته‌ها، محیط مناسب برای بازی و حرکت که به دور از خطرات ترافیکی است، مکان‌های تمیز و آرامش‌بخش دارای تنوع رنگی، جذاب و دارای مسیر دوچرخه.

تحقیقات نشان داده است که بازی کردن در فضای باز، یک پیش‌نیاز برای رشد سالم کودکان است و کیفیت محیط زیست (دارا بودن فضای عمومی و باز)، موجب فعالیت‌های مستقل کودکان، توسعه اجتماعی و فکری می‌شود (Yao & Xiaoyan, 2017: 699).

1. Holt

2. Percy barry & Thomas

3. Aarts

4. Witten

5. Saumel

6. Van Vliet and Karsten

7. Gökmen & Taşçı

سیریدار مسری^۱ (۲۰۱۷)، در مقاله‌ای به اهمیت توجه به کودکان و نوجوانان در برنامه‌ریزی شهری به عنوان یک ابزار مشارکتی توسعه نسبت به دیدگاه دوستدار کودک پرداخت. نتایج پژوهش نشان می‌دهد که درگیر کردن کودکان و شهروندان جوان در تصمیم‌گیری درباره مسائلی که زندگی آن‌ها را تحت تأثیر قرار می‌دهند می‌تواند باعث افزایش فرآیندهای تصمیم‌گیری و راه‌حل‌های خلاقانه در برنامه‌ریزی شهری جهت ساخت یک فضای دوستدار کودک باشد.

نتایج پژوهش کوبانوگلو و سویم^۲ (۲۰۱۹)، در خصوص ارزیابی مدارس و کودکستان‌های دوستدار کودکان نشان داد دسترسی کودکان به فضاهای آموزشی و ایمنی و امنیت آن‌ها در خارج از مدرسه از عوامل مؤثر بر فضاهای دوستدار کودک در فضاهای آموزشی هستند.

نتایج پژوهش پیتسیکالی^۳ و همکاران (۲۰۲۰)، در خصوص فضاهای دوستدار کودک با تأکید بر فضای بازی کودکان نشان داد ارزش و اهمیت زمین‌های بازی کودکان در صورت مجاورت با کاربری‌های عمومی افزایش می‌یابد. همچنین نتایج پژوهش نشان داد که دسترسی به کاربری‌های مورد نیاز کودکان، در ارتقای وضعیت فضاهای دوستدار کودکان مؤثر است.

داده‌ها و روش‌شناسی

هدف پژوهش کاربردی حاضر که با روش‌های توصیفی - تحلیلی، همبستگی و علی انجام شده است، ارزیابی وضعیت شهر دوستدار کودک، شناسایی چالش‌ها و راهکارهای ارتقای سطح آن و همچنین بررسی ارتباط آن با کیفیت و ایمنی و امنیت کاربری‌های مورد نیاز کودکان در شهر جهرم است. ۱۱۶۷۸ کودک ساکن در شهر جهرم جامعه آماری پژوهش را تشکیل می‌دهد که دارای سن ۶ تا ۱۲ سال بوده‌اند. با توجه به محدودیت‌های انجام سرشماری (مشکلات مالی، محدودیت‌های زمانی، دشواری دسترسی به همه کودکان و شیوع بیماری کرونا و ویروس) از فرمول کوکران، برای تعیین حجم نمونه استفاده گردید. لذا، حجم نمونه با استفاده از فرمول مذکور (مقدار p و q برابر $۰/۵$ ، $Z=۱/۹۶$ و مقدار $d=۰/۰۵$ در نظر گرفته شد) ۳۷۲ تعیین نفر به عنوان نمونه آماری برآورد گردید. ابزار اصلی پژوهش برای جمع‌آوری داده‌های مورد نیاز، علاوه بر مطالعات اسنادی، پرسشنامه محقق‌ساخته بود که مبنای طراحی آن، مرور مبانی نظری و ادبیات پژوهش بوده است. برای بررسی روایی (صوری) از نظرات متخصصان برنامه‌ریزی شهری و اساتید دانشگاهی استفاده شده است. برای بررسی پایایی پرسشنامه از پیش‌آزمون با تعداد ۳۰ پرسشنامه استفاده شده و ضریب آلفای کرونباخ محاسبه شده برای بخش‌های مختلف پرسشنامه، بیشتر از $۰/۷$ محاسبه گردید.

پرسشنامه مذکور (جدول ۱) در چهار بخش اصلی طراحی شده است. بخش اول ویژگی شخصی پاسخگویان مانند سن، تعداد افراد خانوار، درآمد ماهیانه خانوار، شغل سرپرستان خانوار و ... را در بر گرفته است. بخش دوم پرسشنامه به سنجش وضعیت متغیرها و شاخص‌های شهر دوستدار کودک اختصاص یافته است. در بخش سوم پرسشنامه وضعیت کیفیت و ایمنی و امنیت کاربری‌های مورد نیاز کودکان سنجش شده است و بخش چهارم در قالب دو سؤال باز به مشکلات و راهکارهای ارتقای سطح شهر دوستدار کودک از دیدگاه کودکان و کارشناسان مربوطه اختصاص یافته است. لازم به ذکر است بخش دوم و سوم پرسشنامه در قالب طیف پنج‌قسمتی لیکرت (خیلی کم=۱، کم=۲، متوسط=۳، زیاد=۴ و خیلی زیاد=۵) طراحی شده و شهر دوستدار کودک به عنوان متغیر وابسته و شاخص‌های کیفیت و ایمنی و امنیت کاربری‌های مورد نیاز کودکان به عنوان متغیرهای مستقل در نظر گرفته شده‌اند. جهت توزیع پرسشنامه از

1. Saridar Masri

2. Cobanoglu and Sevim

3. Pitsikali

روش نمونه‌گیری احتمالی ساده استفاده شده و برای تجزیه و تحلیل داده‌ها از جدول توزیع فراوانی، آزمون‌های تی-تک-نمونه‌ای، همبستگی و رگرسیون در نرم‌افزار SPSS استفاده شده است.

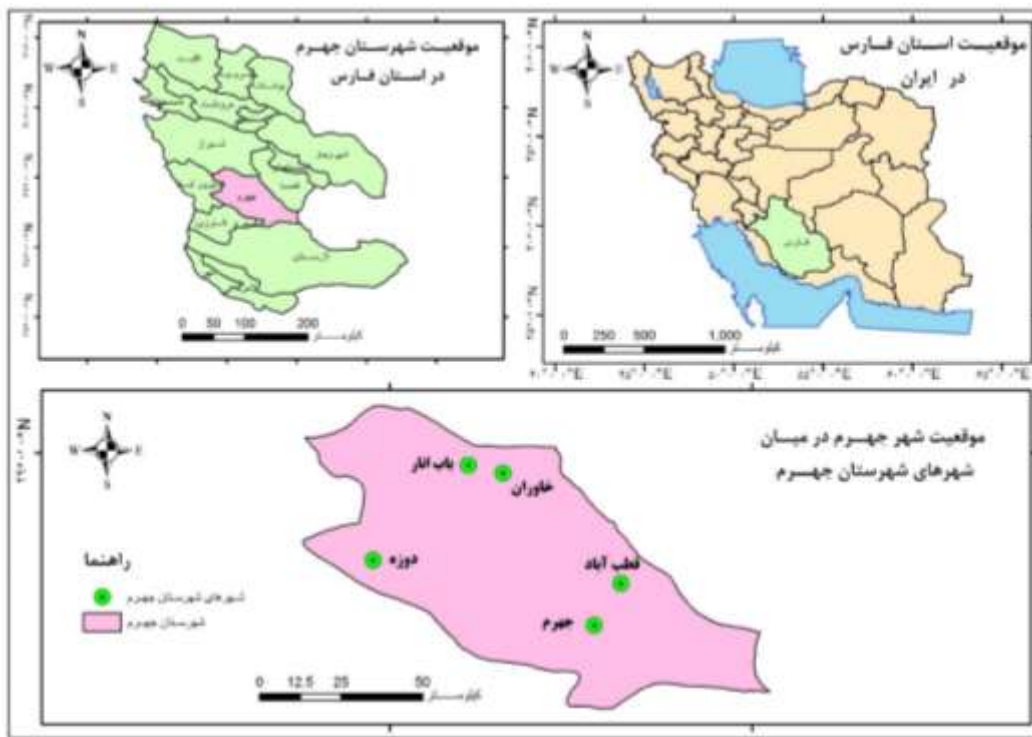
جدول ۱- شرح متغیرهای مورد بررسی پژوهش

متغیر	-	شرح متغیر	تعداد متغیر	آلفای کرونباخ
وابسته	شهر دوستدار کودک	ترکیبی از شاخص‌ها و متغیرهای ایمنی و امنیت، وجود و دسترسی مناسب به فضاهای سبز و طبیعی، وجود فضاهای باز عمومی و همگانی دارای فعالیت‌های متنوع، دسترسی به تسهیلات و خدمات اساسی (آموزشی، بهداشتی و ورزشی)، وجود حمل و نقل عمومی مناسب و به خصوص وجود مسیرهای پیاده و دوچرخه مناسب، مشارکت و ارزش‌دهی به کودکان، وجود محیط سالم و عاری از زباله‌ها و آلاینده‌ها و ایجاد و طراحی محیط‌های تفریح و سرگرمی برای کودکان.	۴۸	۰/۷۸۵
مستقل	کیفیت کاربری-های مورد نیاز کودکان	فضای ورزشی، فضای درمانی، فضای آموزشی (مهد کودک، دبستان و راهنمایی)، آموزشگاه (موسیقی، زبان و ...)، حمل و نقل عمومی (اتوبوس، تاکسی و...)، سرویس مدارس، خدمات انتظامی (پلیس)، فضای سبز و پارک، فضای تجاری (مغازه، فروشگاه، سوپرمارکت)، فضای تفریحی (شهر بازی، محل بازی و...) و معابر برای تردد روزانه.	۱۱	۰/۸۴۹
	ایمنی و امنیت کاربری‌های مورد نیاز کودکان	رعایت سرعت امن و ایمن توسط خودروها و موتورسیکلت‌ها، ایمنی و امنیت از تردد، و پیاده‌روی و دوچرخه-سواری در معابر محله، احساس ترس از محیط محله، نظارت (از نظر ایمنی و امنیت) بر معابر و فضاهای عمومی محله، فعالیت، بازی و تفریح در معابر و فضاهای عمومی محله، وضعیت نور و روشن بودن فضای محله در شب، وجود زمین‌ها یا مکان‌های متروک در محله، وجود پروژه‌های عمرانی و ساختمان‌های نیمه-کاره و حصار یا ایمن بودن آن‌ها در محله.	۱۳	۰/۹۰۱

منبع: یافته‌های تحقیق

قلمرو پژوهش

چهرم بزرگ‌ترین و پرجمعیت‌ترین شهر نیمه جنوبی استان فارس، و بعد از دو شهر شیراز و مرودشت، سومین شهر پرجمعیت در کل استان فارس است (شکل ۱). این فضای شهری به دلیل دارا بودن بالاترین شاخص‌های جمعیتی و توسعه‌یافتگی، مهم‌ترین گزینه برای مرکزیت سیاسی جنوب استان فارس در صورت تقسیم به‌شمار می‌رود. بر اساس نتایج آخرین سرشماری نفوس و مسکن در سال ۱۳۹۵، جمعیت شهر چهرم ۱۴۱۶۳۴ نفر بوده که از این تعداد ۷۳۶۴۱ نفر مرد و ۶۷۹۹۳ نفر زن هستند. بررسی‌ها نشان می‌دهد حدود ۳۰۲۴۵ نفر از جمعیت شهر چهرم دارای سن کمتر از ۱۵ سال هستند و همچنین ۲۱۰۳۸ نفر از جمعیت شهر چهرم دارای سن کمتر از ۱۰ سال هستند. با توجه به تمرکز درصد قابل ملاحظه‌ای از جمعیت شهر چهرم در سنین پایین‌تر از ۱۰ سال، لازم است به نیازهای و خواسته‌های این قشر جامعه توجه شود. چراکه این جمعیت سرمایه انسانی شهر چهرم در آینده خواهند بود و کمیت و کیفیت آن‌ها در ابعاد مختلف تحصیلی، مهارتی، آموزشی و ... در توسعه وضع موجود و آتی این شهر تأثیر بسزایی را بر جای می‌گذارد.

شکل ۱- موقعیت شهر جهرم در شهرستان جهرم، استان فارس و کشور (ترسیم: نگارندگان)

یافته‌ها

بررسی ویژگی‌های شخصی پاسخگویان

یافته‌های پژوهش در ارتباط با ویژگی‌های شخصی پاسخگویان نشان می‌دهد میانگین سنی کودکان پاسخگو حدود ۱۰ سال بوده است و حدود ۵۵ درصد پاسخگویان پسر و ۴۵ درصد دختر بوده است. در خصوص شغل سرپرست خانوار کودکان مورد بررسی نتایج نشان داد شغل ۵۲ درصد سرپرستان خانوار دولتی بوده، ۴۲ درصد در مشاغل آزاد و بقیه در سایر مشاغل مشغول به فعالیت بوده‌اند. همچنین یافته‌ها در خصوص میانگین درآمد ماهیانه خانوار افراد مورد بررسی نشان داد میانگین حدود ۳ میلیون تومان در ماه بوده است.

بررسی وضعیت کلی شهر دوستدار کودک در شهر جهرم از دیدگاه پاسخگویان

برای دستیابی به هدف فوق، ابتدا شاخص‌های تشکیل‌دهنده شهر دوستدار کودک، با هم ترکیب شدند و در ادامه با استفاده از جدول توزیع فراوانی و آزمون تی‌تک‌نمونه‌ای وضعیت شهر دوستدار کودک در محدوده مطالعاتی بررسی شده است. نتایج جدول توزیع فراوانی نشان می‌دهد (جدول ۲) از دیدگاه ۶۸/۵ درصد پاسخگویان وضعیت شهر دوستدار کودک در سطوح بسیار ضعیف و ضعیف قرار گرفته است و از نظر ۱۰/۵ درصد از آن‌ها وضعیت شهر دوستدار کودک در سطح متوسط بوده و ۲۱ درصد عنوان کرده‌اند وضعیت شهر دوستدار کودک در سطح مناسبی قرار دارد. در ادامه جهت ارائه قضاوت کلی در خصوص وضعیت شهر دوستدار کودک در محدوده مطالعاتی از آزمون تی‌تک‌نمونه‌ای استفاده شده است. لازم به ذکر است با توجه به طیف پرسشنامه طراحی شده (طیف پنج قسمتی لیکرت)، عدد ۳ به عنوان مبنای آزمون در نظر گرفته شده است. نتایج این آزمون نشان می‌دهد (جدول ۳) میانگین محاسبه شده با مقدار ۲/۱، به صورت معناداری کمتر از حد مینا بوده است و نشانگر این مطلب است که وضعیت شهر دوستدار کودک در محدوده مورد مطالعه پایین‌تر از حد متوسط قرار دارد. منفی شدن سایر آماره‌های آزمون (آماره‌های t ، انحراف از میانگین، حدهای بالا و پایین)

نیز مؤید وضعیت کلی نامناسب شهر دوستدار کودک در محدوده مورد مطالعه است. دلیل اصلی وضعیت نامناسب شهر دوستدار کودک در شهر جهرم را می‌توان به سطح ضعیف متغیرها و شاخص‌های تشکیل‌دهنده شهر دوستدار کودک نسبت دارد. این وضعیت نشانگر توجه ضعیف به نیازها و خواسته‌های کودکان، که نسل آینده شهر جهرم را تشکیل خواهند داد، است که باید مورد توجه جدی سیاست‌گذاران و متولیان امور شهری در محدوده مطالعاتی قرار گیرد. در راستای بهبود وضعیت شهر دوستدار کودک، یکی از مهم‌ترین اقدامات شناسایی شاخص‌ها مرتبط با شهر دوستدار کودک است که در بخش بعدی به آن پرداخته شده است.

جدول ۲- بررسی وضعیت کلی شهر دوستدار کودک شهر جهرم

فراروانی	درصد فراوانی	درصد فراوانی تجمعی	-
۶۴	۱۷/۲	۱۷/۲	بسیار ضعیف
۱۹۱	۵۱/۳	۶۸/۵	ضعیف
۳۹	۱۰/۵	۷۹	متوسط
۶۵	۱۷/۵	۹۶/۵	زیاد
۱۳	۳/۵	۱۰۰	بسیار زیاد
۳۷۲	۱۰۰	-	مجموع

منبع: یافته‌های تحقیق

جدول ۳- وضعیت کلی شهردوستدار کودک در شهر جهرم با استفاده از آزمون تی تک‌نمونه‌ای (میانگین مینا = ۳)

وضعیت کلی شهر دوستدار کودک	t	درجه آزادی	سطح معناداری	میانگین	انحراف از میانگین	اختلاف با فاصله ۹۵ درصد	
						حد بالا	حد پایین
	-۱۸۱/۴	۳۷۱	۰/۰۰۰	۲/۱	-۰/۸۹۹	-۰/۹	-۰/۸۹

منبع: یافته‌های تحقیق

بررسی ارتباط و اثر شاخص‌های کیفیت و ایمنی و امنیت کاربری‌های مورد نیاز کودکان بر شهر دوستدار کودک

قبل از بررسی همبستگی متغیرهای مستقل (کیفیت و ایمنی و امنیت کاربری‌های مورد نیاز کودکان) و وابسته پژوهش (شهر دوستدار کودک)، وضعیت دو متغیر مستقل از دیدگاه کودکان با استفاده از جدول توزیع فراوانی و آزمون مقایسه میانگین بررسی شده است. نتایج بررسی وضعیت کیفیت کاربری‌های مورد نیاز کودکان در شهر جهرم با استفاده از جدول توزیع فراوانی (جدول ۴) نشان می‌دهد از نظر حدود ۶۳ درصد کودکان کیفیت کاربری‌های مورد نیازشان در سوح بسیار ضعیف و ضعیف قرار دارد و از نظر ۲۰/۴ درصد آن‌ها کیفیت این کاربری‌ها در سطح متوسط قرار دارد و ۱۶/۷ درصد عنوان کرده‌اند که کیفیت کاربری‌های مورد نیازشان در سطح قابل قبولی قرار دارد. نتایج آزمون تی تک‌نمونه‌ای نیز نشان می‌دهد (جدول ۵) میانگین محاسبه شده برای رضایتمندی کودکان از کیفیت کاربری‌های مورد نیازشان با مقدار ۲/۳۳، به صورت معناداری پایین‌تر از حد مینا می‌باشد. بنابراین با توجه به یافته‌های حاصل شده می‌توان چنین عنوان کرد که میزان رضایت کودکان شهر جهرم از کیفیت کاربری‌های مختلف مورد نیازشان از جمله کاربری‌های فضای ورزشی، فضای درمانی، فضای آموزشی و آموزشگاه، حمل و نقل عمومی، سرویس مدارس، خدمات انتظامی (پلیس)، فضای سبز و پارک، فضای تجاری، تفریحی و معابر برای تردد روزانه، در وضعیت نامساعدی قرار دارد و از وضعیت نامناسب کیفیت کاربری‌های مورد نیاز کودکان به عنوان چالشی مهم در شهر جهرم یاد کرد.

جدول ۴- بررسی وضعیت کیفیت کاربری‌های موردنیاز کودکان در شهر جهرم

-	فراوانی	درصد فراوانی	درصد فراوانی تجمعی
بسیار ضعیف	۲۶	۷	۷
ضعیف	۲۰۸	۵۵/۹	۶۲/۹
متوسط	۷۶	۲۰/۴	۸۳/۳
زیاد	۳۹	۱۰/۵	۹۳/۸
بسیار زیاد	۲۳	۶/۲	۱۰۰
مجموع	۳۷۲	۱۰۰	-

منبع: یافته‌های تحقیق

جدول ۵- وضعیت کیفیت کاربری‌های مورد نیاز کودکان در شهر جهرم با استفاده از آزمون تی تک‌نمونه‌ای (میانگین مبنا = ۳)

کیفیت کاربری‌های مورد نیاز کودکان	t	درجه آزادی	سطح معناداری	میانگین	انحراف از میانگین	اختلاف با فاصله ۹۵ درصد	
						حد پایین	حد بالا
	-۶۵/۲۱۶	۳۷۱	۰/۰۰۰	۲/۳۳	-۰/۶۶۲	-۰/۶۸۲	-۰/۶۴۲

منبع: یافته‌های تحقیق

یافته‌های پژوهش در خصوص بررسی وضعیت ایمنی و امنیت کاربری‌های مورد نیاز کودکان در شهر جهرم با استفاده از جدول توزیع فراوانی نشان می‌دهد (جدول ۶) از نظر حدود ۶۰ درصد پاسخگویان ایمنی و امنیت کاربری‌های مورد نیازشان در سطح بسیار ضعیف و ضعیف بوده است و از نظر ۲۱ درصد از آنها وضعیت این کاربری‌های در سطح متوسط بوده و ۲۰/۵ درصد عنوان کرده‌اند که وضعیت ایمنی و امنیت کاربری‌های مورد نیازشان در وضعیت قابل قبولی قرار دارد. نتایج آزمون تی تک‌نمونه‌ای در خصوص وضعیت ایمنی و امنیت کاربری‌های مورد نیاز کودکان در شهر جهرم نشان می‌دهد (جدول ۷) میانگین محاسبه شده با مقدار ۲/۳۷۴، به صورت معناداری پایین‌تر از حد متوسط بوده است. بنابراین با توجه به یافته‌های حاصل شده می‌توان چنین عنوان کرد که شهر جهرم به لحاظ ایمنی و امنیت کاربری‌های مورد نیاز کودکان از جمله رعایت سرعت امن و ایمن توسط خودروها و موتورسیکلت‌ها، ایمنی و امنیت از تردد، و پیاده‌روی و دوچرخه‌سواری در معابر محله، احساس ترس از محیط محله، نظارت بر معابر (از نظر ایمنی و امنیت)، محل فعالیت، بازی و تفریح در فضاهای عمومی محله، وضعیت نور و روشن بودن فضای محله در شب، وجود فضاهای متروک در محله، وجود پروژه‌های عمرانی و ساختمان‌های نیمه‌کاره در محله، در وضعیت نامناسبی قرار دارد. این مهم نیز به عنوان چالشی دیگر در راستای تحقق شهر دوستدار کودک در شهر جهرم مطرح می‌باشد و اندیشیدن تدابیر لازم برای بهبود این وضعیت در محدوده مطالعاتی را بیش از پیش ضروری جلوه می‌دهد.

جدول ۶- بررسی وضعیت ایمنی و امنیت کاربری‌های موردنیاز کودکان در شهر جهرم

-	فراوانی	درصد فراوانی	درصد فراوانی تجمعی
بسیار ضعیف	۹۰	۲۴/۲	۲۴/۲
ضعیف	۱۲۸	۳۴/۴	۵۸/۶
متوسط	۷۸	۲۱	۷۹/۶
زیاد	۳۴	۶/۵	۸۶
بسیار زیاد	۵۲	۱۴	۱۰۰
مجموع	۳۷۲	۱۰۰	-

منبع: یافته‌های تحقیق

جدول ۷- وضعیت ایمنی و امنیت کاربری‌های موردنیاز کودکان در شهر جهرم با استفاده از آزمون تی تک‌نمونه‌ای

اختلاف با فاصله ۹۵ درصد	انحراف از میانگین	میانگین	سطح معناداری	درجه آزادی	t	ایمنی و امنیت کاربری‌های موردنیاز کودکان
-۰/۶۰۹	-۰/۶۴۲	-۰/۶۲۵	۲/۳۷۴	۰/۰۰۰	۳۷۱	-۷۴/۸۲

منبع: یافته‌های تحقیق

در ادامه با استفاده از آزمون پیرسون ارتباط آماری شهر دوستدار کودک و رضایت کودکان از کیفیت و ایمنی و امنیت کاربری‌های مورد نیازشان بررسی شده است. نتایج نشان می‌دهد (جدول ۸) میزان همبستگی دو متغیر کیفیت و ایمنی و امنیت کاربری‌های مورد نیاز کودکان با شهر دوستدار کودک به ترتیب با میزان ۰/۶۶۵ و ۰/۵۳۵، به لحاظ آماری معنادار بوده است و ارتباط این متغیرها متغیرها از نوع مثبت می‌باشد. به این مفهوم که با کاهش و افزایش سطح این متغیرها، وضعیت شهر دوستدار کودک نیز کاهش و ارتقاء می‌یابد.

جدول ۸- بررسی ارتباط شاخص شهر دوستدار کودک و ایمنی و امنیت و کیفیت کاربری‌های مورد نیاز کودکان

ایمنی و امنیت کاربری‌های مورد نیاز کودکان	کیفیت کاربری‌های مورد نیاز کودکان	-	
۰/۶۶۵	۰/۵۳۵	همبستگی پیرسون	شهر دوستدار کودک
۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	سطح معناداری	
۳۷۲	۳۷۲	تعداد	

منبع: یافته‌های تحقیق

پس از بررسی رابطه متغیرهای مستقل و وابسته پژوهش در محدوده مورد مطالعه، با استفاده از رگرسیون چند متغیره (روش همزمان^۱)، اقدام به پیش‌بینی و تبیین شهر دوستدار کودک توسط متغیرهای مستقل پژوهش شده است (جدول ۹). در این آزمون میزان ضریب همبستگی چندگانه (R) مدل برآورد شده ۰/۷۷۴ بوده و نشان‌دهنده همبستگی بالای متغیرهای مستقل و وابسته پژوهش است. همچنین نتایج با توجه به ضریب تعیین حاصل شده (R Square) نشان می‌دهد مدل مذکور توانسته است ۵۹/۹ درصد از واریانس شهر دوستدار کودک در محدوده مطالعاتی را تبیین نماید. برای بررسی معناداری مدل برآورد شده، از نتایج تحلیل واریانس استفاده گردید. نتایج نشان داد مقدار F حاصل شده (۲۷۵/۸۹۷) در سطح خطای کوچک‌تر از ۰/۰۱ معنی‌دار است. همچنین نتایج نشان می‌دهد ضریب رگرسیونی استاندارد شده (Beta) شاخص‌های ایمنی و امنیت و کیفیت کاربری مورد نیاز کودکان به ترتیب با میزان ۰/۵۷۱ و ۰/۴۲۱، در سطح خطای کوچکتر از ۰/۰۱، به لحاظ آماری معنادار بوده‌اند. در تفسیر نتایج حاصل شده براساس ضریب رگرسیونی استاندارد شده می‌توان چنین عنوان کرد که تغییر یک انحراف استاندارد در هر یک از متغیرهای ایمنی و امنیت و کیفیت کاربری‌های مورد نیاز کودکان، به ترتیب باعث تغییر ۰/۵۷۱ و ۰/۴۲۱ انحراف استاندارد در شاخص شهر دوستدار کودک در شهر جهرم می‌شود.

¹ Enter Method

جدول ۹- اثر شاخص‌های ایمنی و امنیت و کیفیت کاربری‌های مورد نیاز کودکان بر شهر دوستدار کودک

درصد معناداری	t	ضرایب تأثیر رگرسیونی استاندارد نشده		-	
		۲	۱		
		Beta	خطای استاندارد	B	
۰/۰۰۰	۱۶/۷۳۸	-	۰/۰۵۲	۰/۸۷۷	(عدد ثابت)
۰/۰۰۰	۱۶/۹۶۹	۰/۵۷۱	۰/۰۲۰	۰/۳۳۹	ایمنی و امنیت کاربری‌ها
۰/۰۰۰	۱۲/۵۳۰	۰/۴۲۱	۰/۰۱۷	۰/۲۰۸	کیفیت کاربری‌ها

بررسی چالش‌های شهر دوستدار کودک و راهکارهای ارتقای آن در شهر جهرم

یافته‌های حاصل از تکمیل پرسشنامه و مصاحبه با کارشناسان مربوطه نشان داد از دیدگاه کودکان چالش‌های متعددی در سطح شهر جهرم وجود دارد. دقت در ماهیت مشکلات مطرح شده مبین این مطلب است که این مشکلات دارای خوانایی قبل ملاحظه‌ای با شاخص‌های شهر دوستدار کودک هستند. کمبود و ضعف کمی و کیفی فضاهای آموزشی، ورزشی، تفریحی، بهداشتی، امنیتی و ... و همچنین عدم توجه به نظرات و خواسته‌های کودکان از مهم‌ترین چالش‌های مطرح شده است. در ادامه بر اساس یافته‌های حاصل شده راهکارهایی برای حل این مشکلات مطرح شده است (جدول ۱۰).

جدول ۱۰- چالش‌های و راهکارهای شهر دوستدار کودک در شهر جهرم

چالش‌ها	راهکارها
کمبود فضاهای آموزشی، تراکم بالای دانش‌آموزان در کلاس‌ها و مدارس و دسترسی دشوار به این فضاها.	ارتقای کمیت و کیفیت فضاهای آموزشی مورد نیاز کودکان.
در نظر نگرفتن سرویس‌های حمل و نقل عمومی برای دسترسی کودکان به فضاهای آموزشی.	در نظر گرفتن فضاهای ورزشی و تفریحی در سطح محلات.
دسترسی دشوار به سالن‌ها و فضاهای ورزشی به علت کمبود شدید این فضاها در سطح محلات و مناطق مختلف شهری.	توجه به نظرات و خواسته‌های کودکان در طراحی فضاهای مختلف شهری از جمله پارک‌ها، فضاهای آموزشی و ...
ضعف و کمبود پرسنل آموزشی، امکانات و خدمات رفاهی و بهداشتی در سطح مدارس و آموزشگاه‌ها.	توجه به اصول طراحی و معماری زیباشناسی شهری در طراحی فضاهای عمومی و پارک‌ها.
توجه بسیار ضعیف به زیباسازی فضاهای مختلف شهری بر اساس سلايق و خواسته‌های کودکان.	ارتقای کمیت و کیفیت وسایل و ادوات بازی کودکان در سطح پارک‌ها.
کمبود شدید فضای تفریحی و سرگرمی به‌ویژه در زمینه پارک و بوستان به ویژه در ناوحي مرکزی، محله‌های نوپا و نوساز اطراف شهر.	بهبود وضعیت خدمات و امکانات بهداشتی به ویژه سرویس‌های بهداشتی در سطح فضاهای عمومی و پارک‌ها.
در نظر نگرفتن خدمات بهداشتی و درمانی مختص کودکان در سطح مراکز درمانی شهر جهرم.	نظارت امنیتی بر فضاهای عمومی و پارک‌ها و ممانعت از ایجاد تراکم گروه‌های جوانان و ... برای کودکان.
ضعف شرایط امنیتی و آسودگی خاطر برای کودکان هنگام بازی در پارک‌ها و فضاهای عمومی به دلیل تجمع گروه‌های مختلف سنی به ویژه جوانان در این فضاها.	تسهیل شرایط دسترسی کودکان به کاربری‌های مورد نیازشان به ویژه فضاهای آموزشی از طریق تقویت سرویس‌های حمل و نقل عمومی.
کیفیت و کمیت و تنوع پایین وسایل و ادوات سرگرمی و بازی کودکان در پارک‌ها.	ممانعت از تردد وسایل نقلیه در فضای بازی کودکان.
در نظر نگرفتن شرایط و محدودیت‌های اجتماعی و جنسیتی به ویژه برای گروه دختران در طراحی پارک‌ها.	برگزاری جشنواره‌ها و نمایش‌های مختلف در سطح محلات جهت ارتقای سرزندگی در بین کودکان.

1. Unstandardized Coefficients
2. Standardized Coefficients

تردد وسایل نقلیه به ویژه موتورسواران در فضاهای عمومی و پارک‌ها.	بهبود کیفیت و روشنایی معابر.
کیفیت پایین معابر و دسترسی‌های مورد نیاز کودکان به ویژه در شب.	بهبود و ارتقای سطح بهداشت محیط در سطح محلات.
حضور حیوانات مزاحم در سطح فضاهای عمومی و پارک‌ها.	رعایت استانداردهای ایمنی در فضاهای آموزشی.
استفاده از فضاهای فرسوده برای رفع نیازهای آموزشی کودکان.	تخصیص بخش ویژه‌ای از بیمارستان‌های شهر به کودکان.

نتیجه گیری

در دهه‌های گذشته در راستای تحقق حقوق شهروندی و احترام به حقوق همه اقشار ساکن در فضاهای شهری در سطوح مختلف ملی و بین‌المللی، مفهوم شهر دوستدار کودک شکل گرفته است که هدف غایی آن فراهم نمودن فضایی است که شرایط زیستن مطلوب را برای کودکان در محیط شهری فراهم نماید. از این رو برای دستیابی به هدف فوق، اولین گام، فراهم کردن بستر شناختی لازم از وضعیت شهرها به لحاظ برخورداری از شاخص‌های شهر دوستدار کودک است. نتایج پژوهش حاضر نشان داد وضعیت شهر دوستدار کودک در محدوده مطالعاتی در شرایط نامناسبی قرار دارد. از آنجایی که ذاکر حقیقی و حاجی‌بابایی (۱۳۹۶)؛ ایمانی و همکاران (۱۳۹۶)؛ حاجی‌زاده و همکاران (۱۳۹۶)؛ تیموری و همکاران (۱۳۹۸)؛ چترجی (۲۰۰۶)؛ احمد و سهیل (۲۰۰۸) و پرسی باری و توماس (۲۰۱۰)، در مطالعات خود بر وضعیت نامناسب شهر دوستدار کودک اذعان کرده‌اند، لذا نتیجه پژوهش حاضر با این مطالعات همسو می‌باشد. نتایج پژوهش در خصوص اثر متغیرهای مستقل بر متغیر وابسته شهر دوستدار کودک نشان داد کیفیت و ایمنی و امنیت کاربری‌های مورد نیاز کودکان اثر قابل توجهی را بر شهر دوستدار کودک داشته‌اند و توانسته‌اند حدود ۶۰ درصد واریانس شهر دوستدار کودک را تبیین نمایند. نتیجه حاصل شده نشانگر اهمیت و اثرگذار قابل توجه دو شاخص ایمنی و امنیت و کیفیت کاربری‌های مختلف مورد نیاز کودکان بر شهر دوستدار کودک است. با توجه به اینکه امیری و شکوهی (۱۳۹۳)؛ صفوی مقدم و همکاران (۱۳۹۴)؛ ایمانی و همکاران (۱۳۹۶)؛ عبدالله‌زاده و همکاران (۱۳۹۷)؛ هولت و همکاران (۲۰۰۹) و گوکمن و تاشچی (۲۰۱۶)، در مطالعات خود بر اهمیت امنیت و ایمنی و کیفیت دسترسی به کاربری‌ها به عنوان عوامل موثر بر تحقق شهر دوستدار کودک اشاره کرده‌اند، لذا نتایج این بخش از پژوهش نیز با این مطالعات همسو می‌باشد.

نتایج در خصوص چالش‌های شهر دوستدار کودک نشان داد کمبود و ضعف کمی و کیفی فضاهای آموزشی، ورزشی، تفریحی، بهداشتی، امنیتی و ... و همچنین عدم توجه به نظرات و خواسته‌های کودکان در طراحی فضاهای مختلف سطح شهر از مهم‌ترین چالش‌ها هستند. این مشکلات برخلاف ماهیت تحقق‌پذیری شهر دوستدار کودک هستند و لازم است با اندیشیدن تدابیر لازم تا حد قابل توجهی مرتفع شوند. چراکه کودکان سرمایه انسانی آینده شهرها هستند و لازم است نیازها و خواسته‌های آن‌ها تا حد قابل توجهی برآورده شود.

پیشنهادها

- در راستای تحقق‌پذیری شهر دوستدار کودک متناسب با یافته‌های حاصل شده راهکارهای زیر ارائه شده است.
- ارتقای کمی و کیفیت فضاهای آموزشی مورد نیاز کودکان.
 - در نظر گرفتن فضاهای ورزشی و تفریحی در سطح محلات.
 - توجه به نظرات و خواسته‌های کودکان در طراحی فضاهای مختلف شهری از جمله پارک‌ها، فضاهای آموزشی و ...
 - توجه به اصول طراحی و معماری زیباشناسی شهری در طراحی فضاهای عمومی و پارک‌ها.
 - ارتقای کمی و کیفیت وسایل و ادوات بازی کودکان در سطح پارک‌ها.

- بهبود وضعیت خدمات و امکانات بهداشتی به ویژه سرویس‌های بهداشتی در سطح فضاهای عمومی و پارک‌ها.
- نظارت امنیتی بر فضاهای عمومی و پارک‌ها و ممانعت از ایجاد مزاحمت گروه‌های جوانان و ... برای کودکان.
- تسهیل شرایط دسترسی کودکان به کاربری‌های موردنیازشان به ویژه فضاهای آموزشی از طریق تقویت سرویس‌های حمل و نقل عمومی.
- ممانعت از تردد وسایل نقلیه در فضای بازی کودکان.
- برگزاری جشنواره‌ها و نمایش‌های مختلف در سطح محلات جهت ارتقای سرزندگی در بین کودکان.
- بهبود کیفیت معابر و روشنایی آن‌ها.
- بهبود و ارتقای سطح بهداشت محیط در سطح محلات.
- رعایت استانداردهای ایمنی در فضاهای آموزشی.
- تخصیص بخش ویژه‌ای از بیمارستان‌های شهر به کودکان.

References:

- امانیپور، سعید؛ مرادی‌مفرد، سمیرا؛ حسین‌زاده، اکبر (۱۳۹۸). *نقش آرام‌سازی ترافیک در برنامه‌ریزی شهرهای دوستدار کودک و انسان محور (مورد مطالعه: زنجان)*. مطالعات برنامه‌ریزی سکونتگاه‌های انسانی، دوره ۱۴، شماره ۱، صص ۱۴۶-۱۲۹.
- امیری، سپیده؛ شکوهی، علی (۱۳۹۳). *اصول و ضوابط مطلوب شهر دوستدار کودک، کنفرانس ملی شهرسازی، مدیریت شهری و توسعه پایدار، اسفند ۱۳۹۳، تهران*.
- ایمانی، بهرام؛ یارمحمدی، کلثوم؛ یارمحمدی، کبری (۱۳۹۶). *بررسی شهر دوستدار کودک از دیدگاه کودکان (مطالعه موردی: ناحیه ۱ شهر اردبیل)*. جغرافیا و مطالعات محیطی، دوره ۶، شماره ۲۱، صص ۲۲-۷.
- پژوهان، موسی (۱۳۹۶). *شهرداری‌های دوستدار کودک زمینه‌سازی برای رسیدن به شهرهای دوستدار کودک*. ماهنامه شهرداری-ها، دوره ۱۹، شماره ۱۲۵، صص ۱۷-۱۶.
- تیموری، ایرج؛ اصغری‌زمانی، اکبر؛ روستایی، شهریور؛ کوشش‌وطن، محمدعلی (۱۳۹۸). *تحقیق توسعه پایدار در قالب مفهوم شهر دوستدار کودک، دوفصلنامه جامعه‌شناسی اقتصادی و توسعه*. دوره ۸، شماره ۱، صص ۱۰۲-۷۹.
- جلیلی صدرآباد، سمانه؛ بهزادفر، مصطفی؛ یزدان‌نیاز، امیرحسین (۱۳۹۴). *نقش نورپردازی در حضورپذیری کودکان در پارک‌های شهری؛ نمونه موردی: زمین بازی کودکان پارک فدک تهران*. معماری و شهرسازی آرمان شهر، دوره ۸ (دومین ویژه‌نامه نورپردازی)، ۱۳۳-۱۴۱.
- حاجی‌زاده، آزاده؛ سرور، رحیم؛ فرجی‌راد، عبدالرضا (۱۳۹۶). *تحلیل روند تحقق‌پذیری شهر همیار کودک (CFC) مطالعه موردی: شهر شیراز*. جغرافیا (فصلنامه بین‌المللی انجمن جغرافیای ایران)، دوره ۱۵، شماره ۵۵، صص ۲۰-۵.
- حجازی، سیدمهدی؛ حبیبی، کیومرث (۱۳۹۴). *بررسی راهکارهای طراحی شهری جهت خلق فضای شهری کودک‌مدار (نمونه موردی: شهر همدان)*. مطالعات محیطی هفت حصار، دوره ۴، شماره ۱۴، صص ۵۴-۳۵.

ذاکر حقیقی، کیانوش؛ حاجی بابایی، سعید (۱۳۹۶). *تدوین سیاست‌های ارتقای محیط‌های دوستدار کودک مبتنی بر ترجیحات محیطی کودکان (نمونه مطالعاتی: کودکان حاضر در فضاهای عمومی منطقه ۶ شهرداری تهران)*. جغرافیا (برنامه‌ریزی منطقه‌ای)، دوره ۸، شماره ۱، صص ۱۱۶-۱۰۵.

صابری، حمید؛ طهماسبی‌زاده، فرشاد؛ شهیر، عمار (۱۳۹۶). *فضاهای شهری دوستدار کودک: نگرش‌ها و شاخص‌ها*. پنجمین همایش ملی معماری، مرمت شهرسازی و محیط‌زیست پایدار، همدان.

صفوی مقدم، سیده‌مریم؛ نوغانی دخت‌بهمنی، محسن؛ مظلوم‌خراسانی، محمد (۱۳۹۴). *بررسی شهر دوستدار کودک و احساس تسادی کودکان در شهر مشهد*. مجله علوم اجتماعی دانشکده ادبیات و علوم انسانی دانشگاه فردوسی مشهد، دوره ۱۲، شماره بهار و تابستان، صص ۱۴۳-۱۶۵.

عبدالله‌زاده، علیرضا؛ سرورزاده، سیدکوروش؛ محمدی، زهرا (۱۳۹۷). *مطالعه کارکرد امنیت در بافت‌های تاریخی با رویکرد شهر دوستدار کودک (نمونه موردی: محله بالا کفت بالا شیراز)*. فصلنامه مطالعات ساختار و کارکرد شهری، دوره ۵، شماره ۱۷، صص ۲۵-۷.

غفاری، علی؛ قلعه‌نویی، محمود؛ عمادی، خشایار (۱۳۹۳). *شهر دوستدار کودک: ارزیابی و مقایسه چگونگی پاسخگویی به اصول شهر دوستدار کودک در بافت‌های جدید و سنتی ایران*. هویت شهر، دوره ۸، شماره ۱۸، صص ۳۸-۲۷.

فلاحی، علیرضا؛ گمینی‌اصفهانی، هدیه (۱۳۹۶). *برنامه‌ریزی و طراحی معماری فضاهای دوستدار کودک در فرایند بازسازی پس از زلزله بم، مسکن و محیط*. روستا، شماره ۱۵۸، صص ۷۶-۶۳.

کربلایی حسینی‌غیاثوند، ابوالفضل؛ سهیلی، جمال‌الدین (۱۳۹۲). *بررسی ویژگی‌های شهر دوست داشتنی از نگاه کودکان مطالعه موردی: منطقه دو شهرداری قزوین*. مطالعات شهری، شماره ۹، صص ۶۸-۵۹.

کیانی، اکبر؛ اسماعیل‌زاده کواکی، علی (۱۳۹۱). *تحلیل و برنامه‌ریزی «شهر دوستدار کودک» (CFC) از دیدگاه کودکان (مطالعه موردی: قوچان)*. فصلنامه باغ نظر مرکز پژوهشی هنر معماری و شهرسازی نظر، دوره ۹، شماره ۲۰، صص ۶۲-۵۱.

Aarts, M.J., Jeurissen, M.P.J., Van Oers, H.A.M., Schuit, A.J., Van De Goor, I.A.M (2011). *Multi-sector policy action to create activity-friendly environments for children: a multiple case study*. Health Policy, 101 (1), pp.11-19.

Ahmad, A., Sohail, M (2008). *child's play and recreation in Dhaka city, Bangladesh*. Institution of civil Engineers. issue ME4, December 2008.

Arab Urban Development Institute (2013). *Building Child Friendly Cities in the Mena Region Resources for Implementers*.

Chan, L., Erling, E., Mizunoya, S., Zaw, H (2016). *A city fit for children: mapping and analysis of child friendly cities initiatives*. The Chinese University of Hong Kong, Centre for Rights and Justice Occasional Paper Series, 35, pp. 1-60.

Chatterjee, S (2006). *children's friendship with place: an exploration of environmental child friend lines of children's environment of environmental child friend lines of children's environment in cities, phddissertation*. the North Carolina state university.

Cobanoglu, F., Sevim, S (2019). *Child-Friendly Schools: An Assessment of Kindergartens*. International Journal of Educational Methodology, 5 (4): 637-650.

- Corsi, M (2002). *The child friendly cities initiative in Italy*, environment and urbanization, 14(2), pp. 140-169.
- Gökmen, H., Taşçi, B.G (2016). *Children's views about child friendly city (Case Study: Izmir)*. Megaron, 11 (4), pp. 469-482.
- Holt, N.L., Cunningham, C.T., Sehn, Z.L., Spence, J.C., Newton, A.S., Ball. G.D.C (2009). *Neighborhood physical activity opportunities for innercity children and youth*. Journal of Health & Place (15), pp. 1022-1028.
- Horreli, L (2007). *Constructing a theoretical framework for environmental friendliness Children*. youth and environment, 17(4), pp. 267-292.
- Howard, A (2006). *What Constitutes Child Friendly Communities and how are they built?, report prepared for the Australian Research Alliance for Children and Youth (ARACY)*. Sydney: Perth.
- Lefebvre, H (1996). *Writings on Cities, E. Kofman, E. & E. Lebas, E, First ed.* Massachusetts, Blackwell.
- Moffat, D (2002). *Growing up in cities*, Places, 15 (1), pp. 46-49.
- National Institute of Urban Affairs (2016). *Indicators for Child friendly Local Development*. I-Child. nationalgeographic.org, 6-12, Higher Ed.
- Percy barry, S., Nigle, T (2010). *Ahand book of children and young peopl's participation*, perspectives from theory and practice, Roulledge.
- Pitsikali, A., Parnell, R., McIntyre, L (2020). *The public value of child-friendly space: Reconceptualising the playground*. Archnet-IJAR, 14(2), pp.149-165.
- Riggio, E (2002). *Child friendly cities. Good governance in the best interests of the child*. Journal of Environment & Urbanization, 14(2), pp. 45-58.
- Saridar Masri, S (2017). *integrating youth in city planning: Developing a participatory tool toward a child-friendly vision of Eastern Wastani-Saida*. Alexandria Engineering Journal, 57(2), pp. 1-13.
- Saumel, I., Frauke, W., Kowarik, I (2015). *Toward Livable and Healthy Urban Streets: Roadside Vegetation Provides Ecosystem Services Where People Live and move*. Environmental Science and Policy. 62, pp. 24-33
- Sawsan, S.M (2017) *Integrating youth in city planning: developing a participatory tool toward a child-friendly vision of eastern wastani-saida*. Alexandria Engineering Journal, 1, pp. 1-13.
- Stoneham, A., Aitken, J (2011). *Statement of recognition of Penrith city's aboriginal and Torres Strait Islander cultural heritage*. Australia: Penrith City Council.
- Torres, J (2009). *Children & cities: planning to grow together, Document in a collection, Ottawa*. The Vanier institute of the family.
- UNICEF (2002). *Poverty and exclusion among urban children, Unicef innocenti research centre*. Florence forthcoming, p. 24.
- UNICEF (2009). *Child friendly cities - Fact sheet*.
- UNICEF (2012). *Child friendly cities*. Retrieved from www.childfriendlycities.Org.
- UNICEF., Child Watch (2011). *The Child Friendly Community Assessment Tools*. A Facilitator's Guide to the Local Assessment of Children's Rights.
- Van Vliet, W., Karsten, L (2015). *Child-Friendly Cities in a Globalizing World: Different Approaches and a Typology of Children's Roles, Children*. Youth and Environments, 25(2), pp. 1-15.

- Witten, K., Kearns, R., Carrol, P (2015). *Urban Inclusion as Wellbeing: Exploring Children's Accounts of Confronting Diversity on Inner City Streets*. Social Science and Medicine, 133,pp. 349-357.
- Woolcock, G., Steele, W (2008). *Child-friendly community indicators-a literature review*. Queensland: Griffith university.
- Yao, S., Xiaoyan, L (2017). *Exploration on ways of research and construction of Chinese child-friendly City*. A Case study of Changsha. Procedia engineering, 198, pp. 699-706.